

7. Pedagogical Encyclopedia., Ch. Editor Kairova A.I. – Moscow., Sov. Encyclopedia, 1988. – Т. 3. – 880 p.

8. Postgraduate education in the conditions of European integration: essence, content, technology, readiness for change: educational manual., L.P. Puhovskaya, M.V. Artyushina, V.G. Baseluk, P.V. Lushin, A.S. Snisarenko etc.; For sciences Ed. L.P. Puhovskaya. - K., Pedagogical thought, 2012. - 122 p.

9. Fursa I.V. Competence-integrative approach in the training of future teachers of biology., I.V. Fursa., Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences. – 2016. – Voice over 133., pp. 237-240.

УДК 37.035

ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСТВА В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Гуцало Е.У., канд. пед. наук, д-р філос., доцент
Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка, Україна

Учасник конференції

У статті зроблено аналіз детермінації соціально-гуманітарних суспільних зрушень на процеси й механізми соціалізації студентів. На основі зібраного матеріалу (щоденників спостережень, інтерв'ю, бесід, опитувань, групових дискусій тощо) окреслюються особливості традиційних, інституціональних, стилізованих, міжособистісних, рефлексивних механізмів соціалізації молоді. Розглядається вплив громадської думки на настрої студентів, формування активної позиції у суспільних процесах, самовизначення щодо участі у конструктивній громадській діяльності тощо. Класифікуються вияви соціальних позицій та рівнів соціальної активності молоді. Відстежуються феномени соціалізації як на рівні окремих суб'єктів, так і груп студентів з урахуванням молодіжної субкультури. Формулюються деякі рекомендації й застереження щодо надбань соціалізованості молоді в умовах суспільних трансформацій.

Ключові слова: традиційні, інституційні, стилізовані, міжособистісні, рефлексивні механізми соціалізації; ідентифікація, соціальна фасилітація

The paper provides analysis of the social and humanitarian determination of the students' socialization processes and mechanisms under changes. The gathered material (observation diaries, interviews, talks, polls, group discussions etc.) outlines the basis for the establishment of the peculiarities of the traditional, institutional, stylized, interpersonal, reflexive mechanisms of the youth socialization. It has been researched public opinion influence of the students' moods, active social position formation within social processes, self-determination in respect of constructive non-governmental activism etc. Social positioning manifestation cases as well as youth social activism levels have been classified. Socialization phenomena have been tracked both on the level of certain subjects as well as students' groups, including subcultures they belong to. Some recommendations and forewarnings on youth socialization under social changes have been worked out.

Keywords: traditional, institutional, stylized, interpersonal, reflexive mechanisms of socialization; identification, social facilitation.

Проблема. Молодість – це не просто віковий період найбільших можливостей, а й час становлення реальної відповідальності за власні дії, вчинки, поведінку, час усвідомлення конкретних обов'язків перед суспільством, час нових відповідей на виклики життя. Сучасний процес соціалізації молоді набув ознак суспільної значущості. Результатом соціалізації, звісно, є людина як найвища цінність суспільства. Людина, що поступово стає здатною долати некритичну оцінку дійсності, пропагандистські стереотипи, маніпуляції, консерватизм, суто споживацьку орієнтацію тощо. Як бачимо, соціалізація є архіскладним процесом навіть у стабільні часи, а що вже говорити про періоди суспільних перетворень...

Мета статті: проаналізувати процеси й механізми соціалізації студентської молоді.

Студент ХХІ ст. хоче навчатися й жити по-новому. Інтерактивно, технологічно, динамічно, цікаво. Студент ХХІ ст. прагне найвищих освітніх стандартів, які дали б йому змогу не лише оптимально й ефективно здобувати освіту, але й сміливо виявляти власні здібності, ерудованість, амбітні претензії на майбутнє. Пасивне дисципліноване прослуховування лекцій, школярський переказ текстів підручників на семінарських або практичних заняттях, авторитаризм викладача, який так і не навчився користуватися комп'ютером й застосовує особистісно-відчужений стиль викладання, більше не влаштовують нове покоління українців. Усе голосніше лунають вимоги молодих щодо необхідності реалізації стратегічного завдання підготовки професіонала нової генерації, який здатен задовольняти індивідуальні й соціальні потреби моральним способом, бути громадянином, активно діяти й успішно розв'язувати поставлені суспільством проблеми.

Студент ХХІ ст. спроможний брати ініціативу й відповідальність на себе. Молоді люди намагаються стати співавторами своїх учителів, опонентами своїх викладачів, дослідниками наукових здобутків доцентів рідних кафедр, послідовниками улюблених професорів альма-матер, конкурентами сучасних менеджерів, академіків, винахідників, Учителів.

Студент ХХІ ст. вже розуміє, що знання й уміння необхідно «вплекти» в професійний досвід. Сучасний студент точно знає, що життєво необхідно навчитися застосовувати здобуту освіту в професії, стати професіоналом у пошуках й аналізі адекватних способів розв'язання актуальних питань, що виникають у комунікативній, організаторській діяльності, сфері міжособистісних й міжгрупових взаємодій. Студент прагне освіти, максимально наближеної до майбутньої професійної діяльності. Без такого рівня технологічності знань, умінь, навичок неможливо буде збагнути складні виробничі ситуації, прийняти компетентні рішення, розв'язати ділові й міжособистісні конфлікти, запобігти кризовим явищам.

Майбутній учитель – це наш студент. Майбутній учитель не може бути байдужим до проблем особистісного зростання своїх вихованців. У сфері наукових інтересів студента опиняється суб'єкт, що змінюється й розвивається в сукупності своїх особистісних та індивідуальних виявів, у системі зв'язків і взаємин із світом речей і людей. Наш студент вивчає особистість як активного свідомого суб'єкта діяльності, спілкування, пізнання й творчості. Тому постає важливе завдання – сприяти оптимальній соціалізації самої студентської молоді силами інтелігенції, викладачів освітніх закладів.

Узагальнюючи зібраний нами у процесі лонгitudного спостереження матеріал (щоденник спостережень, інтерв'ю, бе-

сіді, опитування, групові дискусії тощо), ми спробуємо окреслити особливості традиційних, інституціональних, стилізованих, міжособистісних, рефлексивних механізмів соціалізації. Нас також цікавила кореляція громадської думки, яку формує інтелігенція (професорсько-викладацький склад вузів, наставники, референтні лідери) й настроїв студентської молоді, її оцінок власної готовності до активного здійснення суспільного життя в умовах сучасних суспільних процесів, роздумів й суджень щодо подальшого розвитку країни, бачення свого місця у конструктивній громадській діяльності тощо.

Отже, почнемо з традиційного механізму соціалізації, який є початком засвоєння людиною соціального досвіду, норм й еталонів поведінки, поглядів родини або найближчого оточення. Як зазначали студенти, їхнє залучення до «суспільних рухів» починалося із «сімейних розмов на кухні». Заклопотані дорослі діставали правдиву інформацію саме від своїх дітей, саме вони були першими коментаторами, політичними аналітиками, «домашніми оракулами». Деякі студенти з гумором констатували ситуацію, коли «яйця вчили курку».

Із загостренням політичної ситуації, її криміналізацією в багатьох сім'ях почалися серйозні дискусії щодо безпеки участі молоді у громадських рухах й суспільних акціях. Особливо занепокоєними були матері. Студенти зверталися до старших людей, але не за захистом (що робилося автоматично), а із проханнями заспокоїти й переконати батьків у тому, що молодь мусить бути активною, відстоювати свої моральні переконання.

Згодом багато батьків погоджуються із громадянською позицією своїх дітей, визнавали їх дорослими й спроможними бути «на передовій». Більше того, самі батьки нерідко перетворювалися на прихильників прогресивних суспільних ідей, активних учасників громадсько-політичних заходів. Студенти зазначали, що у результаті спільної діяльності зникли психологічні перепони у стосунках між ними й батьками, взаємини стали більш довірливими й відкритими.

Крім збагачення родинних стосунків, розширенням «горизонтального» спілкування із ровесниками, відбулося зближення позицій та взаєморозуміння з ними на основі пошуку відповідей на непрості, але важливі для молодих людей питання. Тобто паралельно актуалізувалися й «вертикальні» комунікації. Традиційні механізми соціалізації доповнилися інституційними.

Сучасна студентська молодь відчула живий інтерес до себе з боку засобів масової комунікації, які є однією з детермінант соціалізації. Студентство виходить на прями переговори й обговорення актуальних питань з керівниками різних політичних й громадських організацій, представниками державних установ, інституцій суспільства, створених спеціально з метою соціалізації. Раніше контакти такого рівня для більшості юнаків були або недоступними, або непотрібними.

Інституційний механізм соціалізації тісно переплітається з міжособистісним, що яскраво виявилось у взаємодії молоді з референтними лідерами, зірками української естради й відомими спортсменами, ідентифікація з якими сприяла формуванню нових позитивних якостей молодих людей, соціально бажаних характеристик. Студенти стверджували, що останнім часом вони, як і їхні кумири, прагнуть свободи; що їм вдалося вийти за межі вузького родинного кола, забути про особисті «трагедії» й побачити відкритими очима світ соціуму, справжню неприховну правду життя спільноти. Найбільш яскраве порівняння прозвучало із вуст тендітної дівчини: «Нам набридло бути сірим камінням на шляху нових течій у країні. Ми молоді, а тому маємо бути причиною подій, а не їх нікими свідками».

Як бачимо, молодь прагне не лише сприймати соціальний досвід, суб'єктивно засвоювати його, але й змінювати власні позиції, орієнтації, настанови залежно від власного бачення суспільних стосунків. І вчать вони цьому, спостерігаючи моделі громадсько-го, суспільного, політичного позиціонування інтелігенції (професорсько-викладацького складу освітнього закладу).

Старші наставники молодих людей усвідомлюють, що рефлексія кожної окремої особистості набуває певної значущості, особливо ж якщо її результати відповідають суспільним настроям молодіжних угруповань. Інтелігенція артикулює деякі моменти «розвідок» молодих людей, розуміючи якої мобілізації духовних сил вимагає ситуація існування певного конфлікту між появою нових потреб особистісної самореалізації молодих у громадсько-політичній діяльності та соціальними перепонами у вигляді старих нормативних правил (покіра владі, підпорядкування сильнішому, багатшому), що обмежують ці потенції.

Ніколи досі вимога вибору для молоді не була такою серйозною й доленосною. Ті, хто зважився на внутрішній діалог, результатом якого ставав свідомий вибір, згодом оприлюднюють його, стають лідерами громадської думки, носіями правдивої інформації, публічними діячами. Одним словом, суб'єктами нових форм соціальної взаємодії. Навколо серйозних, відповідальних молодих лідерів викладачі допомагають сформувати «концентричні кола» однодумців: спочатку хаотичних, запальних, гамірливих й мрійливих, надалі – організованих, суворо стриманих, реалістичних. Психологічне й громадянське дорослішання відбувається «прямо на очах». І це не дивно, оскільки стрімко створюється психологічно-соціальний фон дорослішання.

Отже, надбанням у становленні громадянина є посилення рефлексивних механізмів соціалізації, здатності до результативного внутрішнього діалогу. Цінність розвитку рефлексії тим більша, чим складнішими стають прийоми впливу на масову свідомість з метою «модифікації» поведінки людей, чим чисельнішими є випадки дезінформації, обману, чуток, міфів, тиражування фальсифікованих матеріалів. Та попри усе, у своїй більшості молодь не перетворюється на лояльних маріонеток.

Звісно, цей процес потребує напруження системи психологічної адаптації, пристосування внутрішнього світу індивіда до соціально-психологічних вимог середовища. З'являються нові соціальні рольові функції особистості, їхнє збагачення й апробація у громадській діяльності. Стан суспільної трансформації у країні спричинює прискорення процесів соціальної адаптації молоді, допомагає їй оволодіти соціальними цінностями, соціальним досвідом, соціальними стосунками й діями.

Завдання суспільства в цьому плані такі: по-перше, підтримка прогресивної соціально-психологічної адаптації молоді, коли досягається єдність цілей особистості й громади в умовах продовження суспільних трансформацій; по-друге, гальмування процесів регресивної соціально-психологічної адаптації, якій властиві формальне пристосування, груповий егоїзм, прихований негативізм й конформізм. Розчарування є найбільш шкідливим наслідком нестабільного періоду, оскільки молоді людина втрачає разом із надією й оптимізмом ще й можливість (бажання) самореалізації, до неї повертається підступне відчуття меншовартості.

Сьогодні наша молодь набуває унікального суспільного досвіду, який стає невід'ємною частиною кожного. Завдяки новим сферам діяльності відбувається усвідомлення студентами своїх індивідуальних особливостей, порівняння власних характерологічних й поведінкових виявів зі стилями контактного соціального середовища. За умови позитивних висновків щодо гармонізації себе із референтними групами відбувається зміцнення соціально-психологічного статусу, а набуті навички соціальної поведінки переносяться у середовище більш широкого соціального плану. Таким чином, можна стверджувати, що сам факт залучення молоді людини до сучасних значущих соціальних подій певною мірою визначає своєрідність її подальшого життєвого шляху, перетворюючись на індивідуально-особистісний фактор соціалізації.

Екстремальні соціальні обставини сформували особливу форму громадянської єдності молоді, хоча в періоди соціальних криз більш закономірним є стан анонії (відчуженість між людьми). Ми ж, спостерігаємо явище соціальної фасилітації, коли виявляється гуманна, милосердна, підтримувальна, стимульовальна поведінка людей один щодо одного. Значно спростили-

ся процедури знайомства, зародження дружби й кохання. Сформувалася молодіжна субкультура ідеологічної довіри, котра виявляла себе як «ефект ореолу». Це, безумовно, полегшує стратегію й тактику життєвих маневрів, підвищує психічну й фізичну стійкість, психологічну витривалість. Одне слово, стилізований механізм соціалізації працює на повну потужність.

Поряд з активізацією процесів загальної соціалізації спостерігається й стимуляція професійної соціалізації, тобто усвідомлення студентами можливостей майбутньої педагогічної діяльності як важливої ланки творення української історії через гуманістичний вплив на формування суспільно значущих якостей нащадків. Подібні роздуми щодо перспектив розвитку висловлюють й студенти технічних освітніх закладів.

Не можемо не зупинитися на психологічних станах молодих людей, які через трансформаційні зрушення відчувають негативні емоції роздратування, відчаю, агресії, більшою чи меншою мірою зазнають впливу дезадаптаційних процесів або механізмів психологічного захисту. Це виявляється у «пошуках ворогів», деструктивних висловлюваннях, у перманентних конфліктах, виявах акцентуації характеру, домінуванні індивідуально-особистісного рівня домагань, ілюзіях сприйняття й адекватності свого місця в тих чи інших подіях, емоційних зрушеннях, фрустрації й неприємних переживаннях, відчутті провини, безпідставних побоюваннях за власну безпеку й професійну кар'єру. У цьому переліку почуття провини, переживання неприємних викриттів щодо вчинків своїх «кумирів» є найбільш болісними ударами, причинами подальшої самоізоляції й самобичування.

У сучасному молодіжному середовищі трапляються випадки, коли смислові утворення особистості перебудовуються на абсолютно протилежні за змістом й засобами реалізації. Є серед молоді й відверті конформісти. Переважання конформістських стратегій у деяких молодих людей зазвичай провокує помилки у їхній поведінці, шаблонність дій, створює проблемні ситуації у різноманітних актах комунікації, нагромаджуючи комплекс непорозуміння й звинувачень у двосудності. Слід відмітити, що нерідко сучасні події стають психологічним дзеркалом для кожної молодої людини, розкриваючи її справжню сутність, акцентуючи досі приховане. На щастя, ми не помітили незворотної трансформації психічних функцій й поведінки молодих людей. Сподіваємося, що спрацює функціональна гнучкість й природний оптимізм, властиві молодості.

У сучасний період вияви соціальної активності студентства можна умовно класифікувати на такі групи соціальних позицій:

- самореалізації у громадському житті, соціальна лабільність («Вступлю в політичну партію», «Мрію очолити молодіжне крило або громадську організацію», «Буду працювати у комісіях на парламентських виборах або превиборах та ін.);
- емоційно-комфортні («Ми здобули диплом бакалавра й радіємо!», «Знайшла справжнього друга, можна розслабитися й жити собі на втіху»); «Усе буде як у людей» тощо);
- стабільності й згуртованості соціального середовища («Треба подолати кризові явища й корупцію», «Євробачення-2017 показало нашу гостинність й спроможність відповідати європейському стилю життя», «Хоча є тривожність через війну, але є надії, що усе владнається» тощо);
- самокорекції та збереження психічного здоров'я, пошук персональної ідентичності («Зроблю висновки на майбутнє, почну пошуки свого місця у житті», «Влада про нас все одно не потурбується, то ж не варто псувати нерви», «Здоров'я понад усе»);
- соціальне аутсайдерство, втрачені соціальні орієнтири, ускладнення ситуації вибору, відсутність толерантності до невизначеності («Мої наміри й плани не здійснилися», «Настали буденні й сірі часи, а на інше немає грошей», «Відчути себе за-требуваним можна лише в часи усіяких виборів», «Нічого з того, за що боролися, не змінюється та й війна не додає упевненості у майбутньому», «Соціальні зміни відбуваються настільки карколомно, що ми не встигаємо ні адаптуватися, ні усвідомити їхню мету» тощо).

Уважаємо, по-перше, що молодь повинна мати рівні права й можливості для самореалізації. Хоча б, здавалося, ці аксіоми проголошуються, але чи завжди їх сумлінно дотримуються? Важливо, по-друге, щоб молоді українці усвідомлювали й практично відчували, що їхня країна є доброзичливою та гуманною до всіх, що нова влада дбає про добробут й майбутнє кожного. Саме пропагування й практична реалізація цих ідей допоможе уникнути «психологічних глухих кутів» і відкриє вільний простір для сподівань і мрій, таких потрібних для розвою молодіжної ініціативи.

Тут є багато роботи для інтелігенції. Але, насамперед, викладачі освітніх закладів самі мають стати фахівцями-професіоналами. Кожен викладач має оволодіти навичками фасилітації, сформувати власну внутрішню усвідомлену позицію гуманіста-наставника, компетентного у сфері соціальних комунікацій, здатного використовувати непередбачену ситуацію як можливість розвитку. Серед особистісних рис особливе значення мають: відповідальність, упевненість у собі, шанобливе ставлення до людей, розвинута інтуїція, оптимізм, почуття гумору тощо.

Отже саме такий наставник зможе надати молодим людям можливість досягти успіху й визнання у всіх громадських сферах діяльності. Самооцінка молодіжних лідерів має знаходити опору в соціальному просторі, оскільки відомо, що блокування потреби в повазі породжує соціальну озлобленість, запускає механізм асоціалізації як пристосування до негативного досвіду.

Отже, наостанку – кілька оптимістичних висновків і жменька – песимістичних.

Сучасна трансформація суспільної системи в Україні сприяє прискоренню темпів соціальної динаміки, трансформації соціальних ідеалів й цінностей, особистісних змін й параметрів соціалізації, на які раніше витрачалися роки. Можна стверджувати, що завдяки соціально-політичним зрушенням відбувається поступове нарощування людських сил й можливостей, спрямованих на перетворювальну діяльність. Одночасно полярно «нарощуються» й негативні аспекти соціалізації. Тобто цей процес є контраверсійним, суперечливим, складним.

Маємо ситуацію такої взаємодії із соціальним середовищем, коли цілеспрямоване, прогресивне й гуманістичне його перетворення сприятиме відповідним змінам у самому індивідуумі, його психіці, світогляді тощо.

Головні надбання соціалізації молоді в сучасних умовах суспільних трансформацій – це перетворення особистості на самодостатній соціальний організм із високим рівнем незалежності, самостійності, упевненості, ініціативності, незакомплексованості, прищепленим прагненням до самореалізації, свободи й справедливості. Збагачення особистісного арсеналу цими багатствами дає підстави сподіватися, що становлення громадянина Української держави є реальним процесом найближчого майбутнього.

Проте ще існують реальні застереження щодо втрати цих надбань ментального й духовного інсайту. Якщо ми бездумно знищимо гуманістичний сенс й моральний стрижень національних одкровенень, ні на які оптимістичні перспективи сподіватися не варто, а іншого історичного шансу може й не бути. Це чітко усвідомлює інтелігенція, яка все голосніше заявляє про свою готовність докладати реальних зусиль задля прогресивного руху України до демократії.

Література:

1. Bandura A. Exercise of personal agency through the self-efficacy mechanism., A. Bandura., Self-efficacy Thought control of action Schwarzer, R(Ed.) – Washington DC., Hemisphere. – 1979. – 236 p.

2. Варій М.И. Загальна психологія: Підручник., Для студ. психол. і педагог. спеціальностей., М.И. Варій – 2-ге видан., випр. і доп. – Київ., «Центр учбової літератури». – 2007. – 968 с.
3. Лушин П.В. Психология педагогического изменения (экзофасилитация): научно-метод. пособие для студентов высших учебных заведений., П.В. Лушин. – Кировоград, 2002. – 76 с.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене., В.В. Москаленко. – К., Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
5. Moscovici S. Theory and society in social psychology., The Context of Social Psychology., Ed. J. Israel, H. Taif el. – London., Acad.Press, 1972.

УДК 377

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: НОВІ ПОШУКИ / EXPERIMENTAL WORK IN A TECHNICAL PROFESSIONAL SCHOOL: NEW APPROACHES

Докторович В., методист
Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області, Україна

Учасник конференції

У статті висвітлюється процес організації та проведення експериментальної роботи в професійно-технічних навчальних закладах її практична значущість, проаналізовано основні поняття. Схематично представлені чинники експериментальної роботи та модель управління даними процесами.

Ключові слова: інноваційна освітня діяльність у системі освіти, експериментальна робота, експериментальний професійно-технічний навчальний заклад, інновації, педагогічний експеримент.

The process of organization and carrying out the experimental work in technical professional schools and its practical value is shown in this article. The necessity of carrying out this problem (to study all the life, to be able to change qualification at any necessary time and an increase of requirements of employers to preparation of skilled workers, desire of teachers-innovators to improve a pedagogical process) is characterized here too.

Factors that must be taken into account during organization of the experimental work activity by the teachers innovators, that is the level of leaders` development and pedagogical staff members, the ability to work in the conditions of market relations in the society, competitiveness, presence of creative possibilities potential; the level of management efficiency are analyzed as well.

It's very important for every teacher to have a feeling of taking general decisions and realizing them on the base of cooperation and collaboration. Provision of normatively-legal, skilled, material and technical, scientifically methodical, technological, financial, positive image of establishment resources are very important too.

Keywords: innovative educational activities in education, experimental work, an experimental vocational school, innovation, pedagogical experiment.

Актуальність. Нині в умовах динамічних соціально-економічних, технологічних змін потреба в організації та проведенні експериментальної роботи на базі професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) зумовлена низкою чинників, зокрема: зміною освітньої парадигми, яка викликана потребою навчання упродовж життя та необхідністю мобільної перекваліфікації робітника у будь-який час; підвищенням вимог роботодавців до якості підготовки кваліфікованих робітників й, відповідно, змінами у змісті освіти, ринку праці і зростаючими запитами здобувачів професійно-технічної освіти; бажанням педагогів-новаторів удосконалити педагогічний процес, підвищувати якість підготовки кваліфікованих робітників.

У наш час відбувається перехід від репродуктивно-інформаційної моделі освіти, спрямованої на відтворення знань, до продуктивної, культурно-освітньої моделі, яка орієнтує на розвиток особистісних якостей людини та спрямована на інноваційне навчання. Викладач, який формує особистість повинен бути новатором по своїй суті. Сьогодні об'єктивно вимагає переведення освітнього процесу на технологічний рівень, активізації пошуку перспективних інноваційних експериментальних процесів.

Тож перед професійно-технічною освітою (далі – ПТО) постало нове завдання – підготовка конкурентоспроможного на ринку праці висококваліфікованого робітника, здатного самостійно отримувати знання і застосовувати їх в мінливих соціально-економічних умовах.

За останні десятиліття істотно змінилася соціальна зовнішність учнівської молоді та системи ПТО, їх ціннісні орієнтири, прагнення та шляхи професійного саморозвитку й самореалізації, на які суттєво впливають процеси трансформаційних соціокультурних змін у суспільстві. Саме тому одним із головних завдань здійснення експериментальної роботи в ПТНЗ є удосконалення процесу трансформування наукових ідей в практику, пошук шляхів підвищення якості безперервного навчання педагогічних працівників, розвиток їх професійної майстерності, формування навичок науково-дослідницької роботи.

Мета статті – висвітлення такої проблеми, як організація і проведення експериментальної роботи у ПТНЗ. Обґрунтувати необхідність її здійснення в сучасних умовах освітньої конкуренції та розвитку інноваційної економіки.

Виклад основного матеріалу. Необхідність підвищити ефективність професійної підготовки робітників у зв'язку з безперервно зростаючими вимогами виробництва відмічаються багатьма дослідниками у галузі професійно-технічної освіти (Ю. Бабанський, С. Батишев, А. Беляєва, В. Олійника, М. Саткін), розвиваються у роботах українських вчених (А. Бугерко, А. Дьомін, І. Васильєв, Г. Гребенюк, Р. Гуревич, Н. Ничкало, Л. Сергеева, І. Лікарчук, В. Радкевич, О. Щербак та ін. проф). Застосування сучасних педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців знайшли своє відображення у працях В. Бикова, П. Воловика, П. Стефаненка. В своїй професійній діяльності вчитель орієнтується на узагальнюючі положення сучасних вчених І. Бежа, Л. Сергеевої, С. Сивоєвої, Н. Василенка, Т. Волобуєвої, Ю. Завалевського, В. Кременя, С. Кириленка, Г. Назаренка, О. Савченка.

Проблеми педагогічної професійної освіти знайшли відображення в працях зарубіжних науковців, таких як В.С. Ільїн (В.С. Ильин), О. Колянська (Е. Kolanowska), В.В. Краєвський (В.В. Краевский), Ш. Купішевич (Sz. Kupisiewicz), Е. Ляска (E. Laska), Р. Лепперт (R. Leppert), В. Оконь (W. Okoń), М.К. Сергеев (М.К. Сергеев), З. Ясинський (Z. Jasiński).